

(prosificat en el *Llibre de les Dones, EntreDL* I, 19845): «Qui pren muller que no sap què serà / ell mateix se pos' a risc de matar / --- / —E quin infern, oh *mesquí!*, / quina mort t'has procurada, / compra-da! Guardasses-t'! / tal peguea --- hauràs a pair / ---»; «Vets quina macipa és la *mesquina* Enveja, que, quan-ta més honor li farets, més vos avorrità e desijarà que hajats dan!», *Curial* (NCL. II, 249). I és amb aqueixes accs. de 'miserable, desventurat', tirant a 'menysprea-ble', que el mot es manté amb emfàtica vigència lite-rària. Parlant de les imponents muntanyes de Lluc: «Sols juntant la fatiga i el coratge, / ateny aquest pa-ratge / l'home de terra, caminant *mesquí*», Costa i Ll. (*Torrent de Pareis*, a. 1905, v. 51). Més recent és l'acc. 'escàs, mig-avar', assolida abans en l'abstracte *mesquinesa* o *mesquineria*, però que ja era usual en els secles baixos («cuquí» és, junt amb «miserable, apocat» l'equivalència que li dóna el *DTo*. 1647 ---) i figura en el S. XVI, en el val. *Viudes y Donzelles*.

En àrab, *miskín* pertany alhora al llenguatge clàssic i al vulgar, però amb el mer sentit d'indigència o po-bresa, conforme al sentit de l'arrel *sakan*. Tanmateix en el vulgar hispano-àrab ja mostra tendència cap a l'evolució semàntica romànica: «miser» *RMa.*, «mez-quin»: *mizquin*, *PAlc.*, comparem *faqir* i *adim* com a traducció de 'pobre' en totes dues fonts. Va passar de l'àrab a totes les llengües romàniques d'Occident, quasi des de tan antic com a les de la Península; per al detall de les dates respectives i de les possibles vies de transmissió, així com per a la bibliografia, remeto al *DCEC/DECH* (MEZQUINO), on ho exposo més plenament.

Crida l'atenció la variant *mesquin* amb *-n* conserva-da, que és popular i arrelada a Eiv. («infelz», Pérez Cabrero.): «En Tonet, *mesquin*, no tengué altre re- mei ---». «—No em fassu res, que no hi tornaré mai més! —gemegava ell, *mesquin*, amb un arregiró que no li cabia dins el seu cos ---», JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 47, 71). Que es tracti de la generalització d'un fet de fonètica sintàctica (*mesquin de mi* --- a la ma-neta de *man-dreta*, *vin grec* etc.) és una possibilitat, si bé no prou acontentadora (¿potser moriscos de llen-gua aràbiga foren allà tolerats més llarg temps, si bé amb vida miserable? els investigadors de la història insular tindrien potser una resposta?).

DERIV.: *Mesquina*, més freqüent encara que el mas-culí com a expressió afectiva de plany; a Eivissa crida l'atenció el gran ús que les dones fan de l'exclamació *mesquina!*, tot i no tenir gaire raó de planye's (1963). *Mesquinet* men. «pobret!, expressió de llàstima i tam-bé d'amorosia i carfícia als infants» (Ferrer Ginart, *Rond.*, 222).

Mesquinesa, *-nea* [Llull], menys genuí *mesquindat* (*-nedat*, *-netat*); i també trobo regust afrancesat a *mes-quineria* [*-naria*, Lacav.]. S'usen aquests abstractes en les accepcions pròpies, o sigui les pecuniàries i anà-logues, i no en la de 'molestament minucios, o pun-tós en excés', que és la que tingué *mesquiner* a l'Edat Mitjana «no li sies *mesquiner* ne la vullés molestar, ne afligir de paraules continuament», Eiximenis (pos-

sible prosificació en el *Ll. d. l. Dones, EntreDL* vol. 1, § 2, 70); i una altra cita d'ell en *DAG. Mesquinejar*.

Mesquida, V. *mesquita* *Mesquiner*, *mesquinesa* etc., V. *mesquí* *Mesquins*, V. *mesc*

MESQUITA, 'casa d'oració dels musulmans, provi-nent de l'àr. *mäsšid* 'oratori, temple' (de l'arrel *šagad* 'prosternar-se'), probablement per conducte de l'arme-ni (*mzkít*) segons la forma portada d'Orient pels Croats. □ 1.^a doc.: potser 1094, de tota manera *metz-chida*, 1143.

Com que tracto molt detingudament, en el *DCEC/DECH* (MEZQUITA), no sols de l'etimologia i del problema fonètic que presenta la *-k*. romànica com a prolongament d'un *ğ* àrab, sinó també de la biblio-grafia, la transmissió entre les llengües europees, i les dades i documentació de les de totes les romàniques, bastarà remetre a aquell estudi (*DECH* IV, 63-65). Per a antiga documentació cat. (1094 Balaguer?, 1098 Va-lència, *metzchida* 1143), V. allí 63b17, 25, 47; a Ma-llorca n'hi ha molta de llatina des de l'endemà de la Conquesta, *mezquida* 1232, i en tres docs. de 1233, *mesquita* en dos del mateix any etc. (*BSAL* IV, 71b, 72b). Sobre una dada aragonesa primerenca, quasi al límit català, em criden l'atenció, en un doc. ll. de 1087, d'Estada: «simul cum illa torre dono tibi illa *mezchida*, cum illas kasas que fuerunt de Cadima» (en Ubieto, *Col. dipl. de Pedro I de Aragón*, p. 213). Allà em refereixo també als testimonis toponímics del nostre ter-ritori i del de Portugal i cast. oriental. Per a l'accep-ció 'femta fertilitzant trenta dels dipòsits fecals', vegeu allà nota 2 (*AlcM*, § 2, sentit *maskita* per tot el català oriental, *DAG.*, amb una variant *mesquida*, que no puc confirmar, i tampoc *AlcM*).

Messa, *messadora*, V. *messes*

Messana no és italianisme, com diuen *DFa*. i *AlcM*, volent excusar aquest greu, recent, innecessari i intole-rable castellanisme (per més que el cast. *mesana* fos manllevat de l'it. *mezzana* ja en el S. xv): aquest té *zz* sonora i mai hauria pres tal forma en català, on s'ha dit sempre *mitjana* o *arbre* o *pal de mitjana*, segueix dient-se així per tota la costa (StPol, Blanes etc.); i no veig cap raó que aconselli transgir amb aquella incon-seqüència d'uns pocs navegants més o menys bilin-gües.

Messeguer, V. *messes*

MESSES, del ll. MĚSSES plural de MĚSSIS 'acció de collir o segar una collita (esp. cereals)', 'conjunt de plantes segades o en disposició de segar', derivat de MĚTĚRE 'segar'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

Es troba ja en les dues Grans Cròniques del S. XIII, i en altres textos del període inicial, en els quals sovint no es pot precisar si es refereix als cereals a punt de segar o segats, o a la mateixa sega de la collita: en general una idea va expressada sintèticament junt amb